

Wonen

Een veilig onderkomen, wonen en herstel: ze vormen drie delen van een belangrijke 'trilogie'¹;

Artikel 25.1 van de Universele Verklaring van de rechten van de mens (1948) stelt: « Eenieder heeft recht op een levensstandaard, die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waaronder inbegrepen voeding, kleding, huisvesting en geneeskundige verzorging en de noodzakelijke sociale diensten...»

Het recht op wonen is een fundamenteel mensenrecht, en wordt als dusdanig erkend in vele internationale, nationale en regionale verklaringen en wetteksten:

Op nationaal niveau:

- Artikel 23 van de grondwet,² van 27 februari 1994,
- De Belgische wooncodes³
- ...

Europees en internationaal:

- Artikel 25 van de Universele Verklaring van de rechten van de mens,⁴
- Het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (7 december 2000),
- Het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap van de Verenigde Naties
- Het Ottawa Charter van de WGO,
- De strategie inzake geestelijke gezondheid voor de Europese Unie van de WGO (Helsinki 2005),
- ...

In het synthesedocument « Environmental burden of disease associated with inadequate housing »⁵ (Ziektebelasting door onaangepaste huisvesting) benadrukt de WGO de belangrijke gevolgen van onaangepaste woonvormen op het vlak van de gezondheid, en in het bijzonder, op het vlak van de geestelijke gezondheid. In het hoofdstuk over 'Kwaliteit van wonen en geestelijke gezondheid' wordt gesteld:

---

¹ Henri Dorvi

² Constitution belge 1994 (article 23, al. 1er)

³ Le Code wallon du logement, institué par le décret du 29 octobre 1998

Le Code bruxellois du logement : ordonnance du 1er avril 2004 complétant l'ordonnance du 17 juillet 2003

Le Code flamand du logement du 15 juillet 1997

⁴ Déclaration des droits de l'homme, art.25, al.1er

⁵ WHO, Regional office for Europe, Summary Report, Environmental burden of disease associated with inadequate housing.

Matthias Braubach - David E. Jacobs - David Ormandy

http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/142077/e95004.pdf

« Een onaangepaste huisvesting is een bron van stress op verschillende niveau's:

- *Op het vlak van veiligheid,*
- *Financieel (huur, lening, kosten, facturen ...),*
- *Onderhoud,*
- *...*

Daarenboven kan de architectuur van bepaalde woonvoorzieningen (torengebouwen, grote appartementsblokken, ...) sociaal isolement en vereenzaming versterken. Mensen met een beperkt inkomen ervaren daardoor een gebrek aan controle over hun omgeving. »

Het rapport besluit dat moet erkend worden dat huisvesting een belangrijk impact heeft op de geestelijke gezondheid. Hoewel het onwaarschijnlijk is dat ernstige mentale stoornissen uitsluitend door woonproblemen zouden worden uitgelokt is het toch duidelijk dat dergelijke problemen aanleiding kunnen geven tot chronische stress, angstverschijnselen, depressies, frustraties, vijandigheid... Armoede gaat vaak ook gepaard met slechte huisvesting, en beiden veroorzaken stress...

In het algemeen pleit dit rapport ervoor om door een aangepaste huisvestingspolitiek te zorgen voor gezondere, beter toegankelijke en meer duurzame woonvoorzieningen.

Huisvesting is dus een sociale determinant van gezondheid en levert zeker een belangrijke bijdrage tot participatie en inclusie in de maatschappij.

Dit sluit aan bij de idee dat huisvesting en wonen nauw verbonden zijn met herstel, een begrip dat centraal staat in de hervorming van de GGz.

De speciale rapporteur van de Verenigde Naties over het recht op wonen stelt dat 'het fundamenteel recht op een gepaste woning voor alle mensen erin bestaat dat elke man, vrouw, jongere of kind het recht heeft een woonplaats te krijgen en te behouden in een gemeenschap waar hij/zij in vrede en waardigheid kan leven'.

Dit geldt voor alle burgers, en misschien nog meer voor hen die lijden aan ernstige problemen of beperkingen op het vlak van de geestelijke gezondheid.

Huisvesting is een integraal deel van de noodzakelijke voorwaarden om burgerschap te verwerven. Het is een ankerpunt van de persoon in de maatschappij en één van de belangrijkste factoren die bijdragen tot sociale integratie en inclusie.

Het feit dat mensen met mentale stoornissen of beperkingen dit ideaal vaak niet kunnen waarmaken bevestigt en versterkt hun uitsluiting.

En dan moet je nog een woonplaats vinden! Het vinden van een woonplaats wordt vaak bemoeilijkt door het stigma dat kleeft aan mentale stoornissen.

Stigma is een belangrijk onderdeel van dit probleem. In de wetenschappelijke literatuur wordt de term de laatste jaren sterk verbonden met twee andere begrippen om de situatie van personen met een psychische problematiek op het vlak van sociale integratie weer te geven:

- Prejudice: *the unwarranted negative attitude people hold toward us based on their own beliefs and preconceptions rather than on our specific, individual attributes.*
- Discrimination: *the societal codification of such attitudes, as expressed in laws and customs that result in us having lower social status and fewer rights than non-labelled people (Graham Thornicroft 2006)*

Iemand een woning weigeren omdat die persoon lijdt aan een geestelijke gezondheidsproblematiek zal altijd een wetsovertreding zijn. Stigma leidt tot discriminatie.

Stand van zaken

De hervorming van de GGz nodigt uit tot gemeenschappelijke, gezamenlijke en innoverende actie van alle betrokken partners uit het netwerk op het vlak van huisvesting. Deze verenigt zowel professionals uit de GGz en uit de sociale en psychosociale voorzieningen, als beheerders van sociale woningmaatschappijen, vertegenwoordigers van gebruikers en hun naastbetrokkenen, en zelfs lokale politieke vertegenwoordigers.

Doel van deze nieuwe ontwikkeling is het behoud van personen met psychische kwetsbaarheden in de maatschappij, en dit door tussenkomsten voor het vinden en behouden van huisvesting. Zoals reeds aangegeven beantwoordt huisvesting aan een primaire behoefte aan veiligheid en bescherming en draagt ze bij tot waardigheid en sociale identiteit. Huisvesting is van primordiaal belang in het leven van alle burgers en draagt in belangrijke mate bij tot de levenskwaliteit van de burgers.

Daarom is het belangrijk, naast gerichte, gespecialiseerde initiatieven rond wonen, ook te focussen op de integratie van mensen met een mentale kwetsbaarheid in de reguliere, gewone huisvesting en het behoud daarvan te bevorderen. Om daartoe te komen is het belangrijk rekening te houden met een aantal vaststellingen⁶

- 1) Op het niveau van gezondheidssystemen en organisaties:
  - a. Er ontbreekt een globale, gedeelde visie en communicatie tussen de overheidsdiensten die verantwoordelijk zijn voor GGz en voor huisvesting.
  - b. De politiek op het vlak van gezondheid en huisvesting is gefragmenteerd en weinig gecoördineerd; de verschillen op het vlak van administratieve normering en van financiering tussen de verschillende sectoren maakt het werk op het terrein nog ingewikkelder.
- 2) Op het niveau van samenwerking en netwerking:
  - a. Niettegenstaande goede bedoelingen en inspanningen blijft er een gebrek aan wederzijdse kennis en aan communicatie tussen de sectoren bestaan.
  - b. Er is een gebrek aan samenwerking en een absolute noodzaak om mekaar beter te leren kennen om beter te kunnen samenwerken.

---

⁶ Plateforme de concertation pour la santé mentale en Région de Bruxelles-Capitale. Constat des difficultés de collaboration entre les secteurs du logement et de la santé mentale.
http://www.cbcs.be/IMG/pdf/constats_des_difficultes_entre_les_secteurs_de_logement_et_sante_mentale_final.pdf?390/61dfb807830521e72518acbf9034dbd673fd191

- 3) Op het niveau van de levensvoorwaarden:
  - a. De kwaliteit van huisvesting heeft een weerslag op de psychische toestand van burgers.
  - b. Ongezonde en onaangepaste woningen hebben zonder enige twijfel een negatieve weerslag op de gezondheid en versterken sociale ongelijkheid en psychologische problemen. Vaak hebben personen weinig keuze qua levensomstandigheden, die onaangepast en angstwekkend zijn.
- 4) Op het niveau van de toegankelijkheid van huisvesting:
  - a. Op vele plaatsen is er een tekort aan betaalbare woningen voor personen met een laag inkomen.
  - b. De onbereikbaarheid van woongelegenheden zorgt ervoor dat mensen in instellingen blijven, terwijl een individueel hersteltraject meer aangepast is. De zoektocht naar een privéwoning blijft complex. Dit is deels te wijten aan lage inkomens, maar ook aan de complexiteit van de stappen die nodig zijn om een autonome verblijfplaats te vinden. Daar bovenop komt nog het wantrouwen van de huiseigenaars.
- 5) Op het niveau van het behoud van huisvesting:
  - a. Te vaak ondervinden personen die een woning hebben gevonden moeilijkheden om deze in goede staat te houden.
  - b. In de begeleiding en opvolging van mensen met psychische kwetsbaarheden ontbreekt het vaak aan continuïteit. De functie van referentiepersoon/zorgcoördinator/casemanager kan hier breuken in het zorgproces helpen voorkomen.
- 6) Op het niveau van (het gebrek aan) samenwerking tussen huisvesting en de GGz-actoren:
  - a. Er blijft een gebrek aan samenwerking tussen werkers bij huisvesting en GGz-professionals.
  - b. Ondanks de vooruitgang die ontegensprekelijk gemaakt is, is de communicatie na een opname vaak onbestaand. De zorgcontinuïteit met het ambulante netwerk en de omgeving van de gebruikers is vaak zeer beperkt. Intersectoriële en multidisciplinaire samenwerking is vaak onvoldoende.